

Student Teachers Experiences of the Impact of Social Media on Their Professional Competencies

Marzieh Motamedi Mohammadabadi¹

1. Department of Educational Sciences, Farhangian University, Tehran, Iran. E-mail: m.motamedi@cfu.ac.ir

Article Info

Article type:

Research Article

Article history:

Received: 26 May 2025

Received in revised form: 22
June 2025

Accepted: 21 August 2025

Published online: 22 September
2025

Keywords:

Social Media,
Professional Competency,
Student Teacher.

ABSTRACT

Objective: The purpose of this research was to explore student teachers experience of the impact of social media and their professional competencies.

Methods: This study used qualitative approach with phenomenological methods. Accordingly, 15 student teachers in their final year at Farhangian University of Isfahan was selected purposefully. The main criterion for choosing them was that they had passed their internship course. sampling continued until the data become saturated. Data was collected through semi-structured interviews and analyzed using Colaizzi's method. The peer review was used to ensure their credibility of the research findings.

Results: The results showed that professional competence is affected by social media in three dimensions: knowledge, skill, and attitude. In the area of knowledge, social media gives opportunities to improve subject-matter, pedagogical, and psychological knowledge, but also poses the risk of superficial professional knowledge. In the skills aspect, social media leads to stronger research skills, digital skills, and effective communication, but weakens critical thinking, creative thinking, face-to-face communication skills, and personal management. In the attitude domain, although social media creates opportunities for self-efficacy, motivation, and ongoing learning, it can also cause harm such as lower self-esteem, weaker professional identity, and violating the principles of professional ethics.

Conclusions: Given the complex impact of social media on the professional competencies of student teachers, it is essential to approach them with a critical and reflective perspective. The harms of these platforms should be identified and controlled, and their opportunities should be used to improve the quality of education at Farhangian University.

Cite this article: Motamedi Mohammadabadi, M. (2025). Student Teachers Experiences of the Impact of Social Media on Their Professional Competencies. *News Science*, 14 (2), 55-60. DOI: <http://doi.org/10.22034/Irsi.2025.523427.1374>

© The Author(s).

DOI: <http://doi.org/10.22034/Irsi.2025.523427.1374>

EXTENDED ABSTRACT

Student Teachers Experiences of the Impact of Social Media on Their Professional Competencies

Marzieh Motamedi Mohammadabadi¹

1. Department of Educational Sciences, Farhangian University, Tehran, Iran. E-mail: m.motamedi@cfu.ac.ir

Received: May 26, 2025

Accepted: August 21, 2025

Interdiction:

Teachers play one of the most important roles in the educational systems. In today's changing world, the role of the teacher has shifted from a transmitter of knowledge to a facilitator of learning to prepare students to face social changes. Teachers can play their role properly when they have professional competencies. Professional competencies are a set of knowledge, attitudes, and skills that help teachers teach effectively. In the past, the development of professional competencies was carried out through workshops, seminars, and training courses, but today it has been influenced by cyberspace and social media. Social media facilitates teachers' professional development by removing time and place constraints and can have numerous positive and negative changes in teachers' professional identities. Through these platforms, teachers can share their educational experiences, communicate with other teachers, produce and publish content, develop their teaching skills, and use social media in teaching and learning. However, these networks also have negative effects, such as providing unreliable and unscientific information, which can weaken teachers' professional competence. The effects of social media are of particular importance for student teachers. As a young segment of society, student teachers are very receptive to social media, and since they don't have a fixed professional identity, they are more affected by these platforms and their thought and behavioral patterns change. Therefore, the present study was conducted based on the experiences of student teachers to examine the role of social media in professional competence to present a narrative of its opportunities and challenges.

Method:

The present research used a qualitative approach and the phenomenological method. For this, semi-structured interviews were conducted with 15 student teachers from Farhangian University in Isfahan, who were chosen by purposive and convenience sampling. The criteria to enter the study were finishing the internship period and having experience of teaching in

schools. Each interview lasted approximately 30 to 40 minutes and was conducted in person by prior arrangement. The sampling continued until the information reached saturation. The data were analyzed by using the Colaizzi method. In the first step after finishing each interview, the audio file was listened to several times and the participant's words were written down completely. In the next step important phrases were taken from the text and used as the first codes. Then, the found concepts were grouped, and categories were made. Finally, the main themes came out from combining the categories. To make sure of the trust in the findings, member check was used. so that the participants could confirm the results. Additionally, to ensure the validity of the analyses performed, peer review was used and an agreement of 82% was obtained, indicating consistency between the analyses.

Findings:

The obtained results from the interviews showed that social media have positive and negative effects on different aspects of professional competencies of student teachers. These platforms affect their knowledge, skill, and attitude. In terms of knowledge, social media enable fast and easy access to updated sources, direct connection with experts of the field, and access to special content, cause the growth of subject, pedagogical and psychological knowledge of student teachers. However, encountering incorrect, unscientific and superficial content in social media can weaken the deep understanding of preservice teachers and lead to surface-level learning and undermine their scientific foundation. In the skill domain, these platforms help the growth of research skills, digital literacy, and communication skills. But too much dependency on ready patterns and popular contents in social media causes imitation, weakens creative and critical thinking of student teachers. Also, it reduces face-to-face interpersonal skills and hurts self-management skills like time and content management. in the attitudinal dimension, social media can help preservice teachers build self-efficacy and a sense of professional belonging by providing positive feedback. It also facilitates continuous learning. However, due to comparisons in this space, student teachers' self-confidence decreases, and because it presents an unrealistic image of the teaching profession, their teaching identity is weakened, and due to the lack of clear professional boundaries, the risk of professional ethical violations increases.

Conclusion:

Given the complex impact of social media on professional competencies of student teachers, it is essential to approach them with a critical and reflective perspective. The harms of these platforms should be identified and controlled, and these opportunities should be used to improve the quality of education. It is suggested these platforms be used in the education of preservice teachers in various courses at Farhabgian University. also, by holding educational workshops student teachers should be taught how to use social media consciously so that they can recognize reliable source, analyze and criticize virtual content, regulate their emotion in virtual environment, and adhere to the principles of professional ethics. It is necessary for a specialized social media to be created by the university cyberspace so that preservice teachers can strengthen their professional and pedagogical knowledge without worrying about the credibility and authenticity of the content. In addition, a set of ethical and monitoring policies should be developed for student teachers' use this cyberspace.

Data Availability Statement

Data available on request from the authors.

Acknowledgements

The authors would like to thank anonymous reviewers.

Ethical considerations

Not applicable.

Funding

Not applicable.

Conflict of interest

The authors declare no conflict of interest.

References

- Amirpour, M., & Talebdooost, M. (2022). The Impact of Virtual Social Networks on Social Identity and Lifestyle of Students at Farhangian University of Mashhad. *New Media Studies*, 8(32), 3. <https://doi.org/10.22054/nms.2022.34390.546> (In Persian)
- Aref, A., & Kashani, M. (2022). The Effect of Social Networks (Virtual Space) on the Social Vitality of Teachers in Tehran in the Year 2019. *Strategic Communication Studies*, 2(1), 87-100. <https://www.doi.org/10.22034/rcc.2022.253276> (In Persian)
- Ayesha, N. (2024). The Impact of Social Media on Consumer Behavior: Trends, Challenges, and Opportunities. *ShodhKosh: Journal of Visual and Performing Arts*, 5(1), 129–140. <http://dx.doi.org/10.29121/shodhkosh.v5.i1.2024.1696>
- Bazargan, A. (2014). *An Introduction to Qualitative and Mixed Methods Research: Common Approaches in Behavioral Sciences*. Tehran: Didar. (In Persian)
- Bubb, S. (2004). *The Insider's Quidde to Early Professional Development: Succeed in Your First Five Years as a Teacher*. London, UK: RoutledgeFalmer.
- Carpenter, J. P., & Harvey, S. (2019). “There’s No Referee on Social Media”: Challenges in Educator Professional Social Media Use. *Teaching and Teacher Education*, 86, 102904. <https://doi.org/10.1016/j.tate.2019.102904>
- Cornell, C. (2003). How Mentor Teachers’ Perceive their Roles and Relationships in the Field Based Teacher Training Program. *Education*, 24(2), 401-411.
- Danielson, C. (2013). *The Framework for Teaching: Evaluation Instrument*. The Danielson Group.
- Darling-Hammond, L. (2006). *Powerful Teacher Education: Lessons from Exemplary Programs*. Jossey-Bass.
- European Commission. (2013). *Supporting Teacher Competence Development for Better Learning Outcomes*. Education and Training 2020.
- Francis, N. N., & Pegg, S. (2020). Socially Distanced School-based Nutrition Program Under COVID 19 in the Rural Niger Delta. *The Extractive Industries and Society*, 7(2), 576–579. <https://doi.org/10.1016/j.exis.2020.04.007>
- Greenhow, C., Galvin, S. M., Brandon, D. L., & Askari, E. (2020). A Decade of Research on K–12 Teaching and Teacher Learning with Social Media: Insights on the State of the Field. *Teachers College Record*, 122(6), 1–72. <https://doi.org/10.1177/016146812012200602>
- Hamedinasab, S., Gholami, V., & Azizi, M. (2020). The Role of Using Virtual Social Networks in Social Identity and Teacher-Student Relationship. *Applied Educational Leadership*, 1(3), 77-90. (In Persian)
- Jiao, Y., Gao, J., & Yang, J. (2015). Social Value and Content Value in Social Media: Two Ways to Flow. *Journal of Advanced Management Science*, 3(4), 299–306. <https://doi.org/10.12720/joams.3.4.299-306>
- Junco, R., Elavsky, M. C., & Heiberger, G. (2013). Putting Twitter to the Test: Assessing Outcomes for Student Collaboration, Engagement and Success. *British Journal of Educational Technology*, 44(2), 273–287. <https://doi.org/10.1111/j.1467-8535.2012.01284.x>
- Kelly, N., & Antonio, A. (2016). Teacher Peer Support in Social Network Sites. *Teaching and Teacher Education*, 56, 138–149. <https://doi.org/10.1016/j.tate.2016.02.007>
- Khodaveisi, S., & Seraji, F. (2019). Teachers' Professional Development Using Cyberspace: The Phenomenological Study of Hamedan Teachers. *Technology of Education Journal (TEJ)*, 14(1), 109-121. <https://doi.org/10.22061/jte.2018.3771.1939> (In Persian)
- Lantz-Andersson, A., & et al. (2017). Sharing Repertoires in a Teacher Professional Facebook Group. *Learning, Culture and Social Interaction*, 15, 44–55. <https://doi.org/10.1016/j.lcsi.2017.07.001>

- Leibur, T., Saks, K., & Chounta, I.-A. (2021). Towards Acquiring Teachers' Professional Qualification Based on Professional Standards: Perceptions, Expectations and Needs on the Application Process. *Education Sciences*, 11(8), 391. <https://doi.org/10.3390/educsci11080391>
- Malaki, H. (2006). *Teachers Professional Competencies*. Tehran: Madrase. (In Persian)
- Mataniari, R., & et al. (2024). Preservice Teachers' Use of Social Media for the Development of Their Research Skills. In: Willison, J. (eds) *Research Thinking for Responsive Teaching*. Springer Briefs in Education. Springer, Singapore. https://doi.org/10.1007/978-981-99-6679-0_6
- Mondal, S., & Das, M. K. (2024). Examining the Impact of Social Media Platforms on the Professional Development of Educators. *The Online Journal of Distance Education and e-Learning*, 12(2), 15–25.
- Nagaraja, S., Shashikiran, M., Mahadeva, S., & Mousumee, M. (2016). Awareness and Use of Social Media by Student Teachers: A Study. *International Journal of Next Generation Library and Technologies*, 2(4). Retrieved from <https://www.researchgate.net/publication/353413866>
- Nemati, M., Rezaei Manesh, M., Azadian, R., & zoleikani, M. (2023). The Prevalence of the Virtual Social Networks Use and their Pathology in the Student Teachers of the Farhangian University. *Educational and Scholastic studies*, 12(2), 450-427. <https://doi.org/10.48310/pma.2023.3091> (In Persian)
- Ngai, E., Tao, S. & Moon, K. (2015). Social Media Research: Theories, Constructs, and Conceptual Frameworks', *International Journal of Information Management*, 35(1). 33–44. <http://doi.org/https://doi.org/10.1016/j.ijinfomgt.2014.09.004>
- Ohara, M. R. (2023). The Role of Social Media in Educational Communication Management. *Journal of Contemporary Administration and Management (ADMAN)*, 1(2), 70–76. <https://doi.org/10.61100/adman.v1i2.2>
- Saroukhani, B., Tavasoli, G. A., & Seyyed Arabinezhad, A. (2008). The Impact of Cyberspace on Young Female Students' Social Actions with Emphasis on the Internet. *Sociological Research*, 2(1), 131–152. (In Persian)
- Shabani, H. (2012). *Instructional Skills & Methods and Techniques of Teaching*. Tehran: SAMT (in Persian)
- Shobeiri, S. M. (2018). The Role of Social Networks on the Culture of the Teachers' Environmental Values and Beliefs: A Case Study of the Telegram. *Journals of Environmental Education and Sustainable Development*, 6(2), 37-43. (In Persian)
- Tan, AL. (2015). In-Service Teacher Education. In: Gunstone, R. (eds) *Encyclopedia of Science Education*. Springer, Dordrecht. https://doi.org/10.1007/978-94-007-2150-0_223
- Willis, A., & et al. (2023). The Benefits and Pitfalls of Social Media for Teachers' Agency and Wellbeing. *Technology, Pedagogy and Education*, 32(5), 621–637. <https://doi.org/10.1080/1475939X.2023.2210585>
- Xu, T., Gao, Q., Ge, X. et al. (2024) The Relationship Between social media and Professional Learning from the Perspective of Pre-Service Teachers: A Survey. *Educ Inf Technol*, 29, 2067–2092 <https://doi.org/10.1007/s10639-023-11861-y>

واکاوی تجارب دانشجومعلم از تاثیر شبکه‌های اجتماعی مجازی بر صلاحیت حرفه‌ای آنان

مرضیه معتمدی محمدآبادی^۱ ✉

۱. گروه آموزش علوم تربیتی، دانشگاه فرهنگیان، تهران، ایران. رایانامه: m.motamedi@cfu.ac.ir

اطلاعات مقاله	چکیده
نوع مقاله: مقاله پژوهشی تاریخ دریافت: ۱۴۰۴/۳/۵ تاریخ بازنگری: ۱۴۰۴/۴/۱ تاریخ پذیرش: ۱۴۰۴/۵/۳۰ تاریخ انتشار: ۱۴۰۴/۶/۳۱	هدف: پژوهش حاضر با هدف بررسی تجارب دانشجومعلم از تاثیر شبکه‌های اجتماعی بر صلاحیت حرفه‌ای آنان با تاکید بر فرصت‌ها و چالش‌ها انجام شد. روش پژوهش: این پژوهش با رویکرد کیفی و روش پدیدارشناسی انجام شد. ابزار جمع‌آوری اطلاعات مصاحبه نیمه ساختاریافته بود. بدین منظور ۱۵ نفر از دانشجومعلم سال آخر دانشگاه فرهنگیان اصفهان که دارای تجربه کارورزی بودند به صورت هدفمند انتخاب شدند. فرآیند نمونه‌گیری تا رسیدن به اشباع اطلاعاتی ادامه یافت. تجزیه و تحلیل داده‌ها با استفاده از روش کلایزی صورت پذیرفت. جهت اطمینان از اعتبار یافته‌های پژوهش از راهبرد مرور هم‌تا استفاده شد. یافته‌ها: یافته‌های به‌دست آمده نشان داد صلاحیت حرفه‌ای دانشجومعلم در سه بعد دانش، مهارت و نگرش تحت تاثیر شبکه‌های اجتماعی مجازی قرار می‌گیرد. در بعد دانش، شبکه‌های اجتماعی فرصت تقویت دانش تخصصی، دانش تربیتی و دانش روانشناختی را فراهم می‌کنند اما چالش سطحی شدن دانش حرفه‌ای دانشجومعلم را به همراه دارند. در بعد مهارت، شبکه‌های اجتماعی منجر به تقویت مهارت پژوهش، مهارت دیجیتال و بهبود ارتباط می‌گردند اما مهارت‌های فکری، مهارت ارتباط حضوری و مهارت مدیریت فردی را کاهش می‌دهند. در حیطه نگرش نیز اگرچه شبکه‌های اجتماعی فرصت خودباوری و یادگیری مستمر را فراهم می‌کنند، اما منجر به آسیب‌هایی همچون کاهش اعتمادبه‌نفس، تضعیف هویت حرفه‌ای و نقض اخلاق حرفه‌ای خواهند شد. نتیجه‌گیری: با توجه به تاثیر دوگانه شبکه‌های اجتماعی بر صلاحیت حرفه‌ای دانشجومعلم، لازم است با نگاه انتقادی و تاملی با آن برخورد شود و ضمن شناسایی و کنترل آسیب‌های آن، از فرصت‌های این بستر جهت کیفیت‌بخشی به آموزش در دانشگاه فرهنگیان استفاده شود.
کلیدواژه‌ها: شبکه‌های اجتماعی، دانشجومعلم، صلاحیت حرفه‌ای.	

استناد: معتمدی محمدآبادی، مرضیه. (۱۴۰۴). واکاوی تجارب دانشجومعلم از تاثیر شبکه‌های اجتماعی مجازی بر صلاحیت حرفه‌ای آنان. *علوم خبری*، ۱۴ (۲)، ۲۵۰-۲۲۵.

۲۲۵

DOI : <http://doi.org/10.22034/Irsi.2025.523427.1374>

© نویسندگان.

معلم به عنوان یکی از عناصر اساسی نظام آموزشی در تسهیل یادگیری نقش موثری ایفا می‌کند و کیفیت کار وی در موفقیت نظام‌های آموزشی تاثیر به‌سزایی دارد (تن^۱، ۲۰۱۵). امروزه به دلیل تغییرات گسترده در جهان پیرامون، نقش معلم از انتقال‌دهنده دانش به نقش مشاوره‌ای، حمایتی و هدایتگری در آموزش تبدیل شده است (لیبور^۲ و همکاران، ۲۰۲۱). از نظر حرفه‌ای از معلمان انتظار می‌رود از تغییر و تحولات اجتماعی درک عمیقی داشته باشند و آموزشی باکیفیت و متناسب با نیازهای جدید ارائه دهند (باب^۳، ۲۰۰۴). موفقیت در این مسیر تنها زمانی حاصل می‌شود که معلمان در حیطه دانش، نگرش و مهارت از کارآمدی کافی برخوردار بوده و صلاحیت‌های حرفه‌ای لازم را کسب کرده باشند (شعبانی، ۱۳۹۱).

صلاحیت حرفه‌ای مجموعه‌ای از مولفه‌های به هم پیوسته در حوزه تئوری و عملی هستند که منجر به اثربخشی تدریس معلم می‌شوند (ملکی، ۱۳۸۵). دسته‌بندی‌های متعددی از صلاحیت حرفه‌ای معلمان وجود دارد. کورنل^۴ (۲۰۰۳) انواع شایستگی‌های حرفه‌ای را به شایستگی شناختی مرتبط با دانش و اطلاعات، شایستگی عاطفی دربردارنده قضاوت ارزشی و احساسات و شایستگی عملکردی تقسیم کرده است. دانیلسون^۵ چهارحوزه صلاحیت برای معلمان معرفی کرده است حوزه اول برنامه‌ریزی است که شامل تسلط بر دانش محتوایی و پداگوژی، شناخت دانش‌آموزان، طراحی اهداف و نتایج آموزشی، انتخاب منابع، طراحی آموزشی و ارزشیابی است. حوزه دوم آماده سازی محیط کلاس است که به ایجاد احترام و تفاهم در کلاس، فرهنگ یادگیری، مدیریت کلاس و سازماندهی فضای فیزیکی اشاره دارد. حوزه سوم به تدریس مرتبط است که شامل مهارت برقراری ارتباط، بحث و گفتگو، ایجاد انگیزه، انعطاف‌پذیری و پاسخگویی می‌باشد و حوزه چهارم مسئولیت‌پذیری حرفه‌ای است که شامل تامل در تدریس، ثبت سوابق تحصیلی، ارتباط با والدین، مشارکت در جامعه حرفه‌ای و توسعه حرفه‌ای است (دانیلسون، ۲۰۱۳). در برنامه درسی تربیت معلم ایران، صلاحیت‌های حرفه‌ای شامل دانش موضوعی، دانش تربیتی، دانش موضوعی تربیتی و دانش عمومی است. منظور از دانش موضوعی تسلط بر دانش تخصصی و روشی مربوط به یک رشته علمی است. دانش تربیتی به حل مسائل آموزشی در موقعیت‌های واقعی اشاره دارد. دانش تربیتی موضوعی ترکیب دو شایستگی قبلی است به گونه‌ای که امکان تربیت در رشته تخصصی را فراهم کند و دانش عمومی مربوط به دین، فرهنگ و سیاست است (موسی‌پور و احمدی، ۱۳۹۵).

در نظام آموزشی کشور ما، معلمان در دوران پیش از خدمت در دانشگاه فرهنگیان و پس از خدمت از طریق دوره‌های ضمن خدمت، شایستگی‌های حرفه‌ای را کسب می‌کنند (خداوایی و سراجی، ۱۳۹۸). رشد صلاحیت‌های حرفه‌ای معلمان از طریق کارگاه‌های حضوری، سمینارها و کنفرانس‌ها یک روش سنتی به حساب می‌آید در حالیکه امروزه با ظهور فضای مجازی و ارتباطات آنلاین، شبکه‌های اجتماعی جایگزینی پویا و قدرتمند برای یادگیری و رشد این صلاحیت‌ها شده‌اند (موندال و داس^۶، ۲۰۲۴). شبکه‌های اجتماعی به پلتفرم‌های دیجیتالی گفته می‌شود که تعامل کاربران، اشتراک گذاری محتوا و ارتباطات آنلاین را تسهیل می‌کند (آی‌شا^۷، ۲۰۲۴) و به کاربران اجازه می‌دهد با ایجاد صفحات شخصی انواع پیام‌های متنی، تصویری، ویدیویی و سایر اطلاعات را ارسال کنند (اوهارا^۸، ۲۰۲۳)، در بحث‌ها شرکت کنند، تجارب خود را به اشتراک بگذارند، مصرف کننده اطلاعات باشند یا خود به تولید محتوا بپردازند (جیاتو^۹ و همکاران، ۲۰۱۵). بسیاری از معلمان از این ابزار برای یادگیری شخصی و حرفه‌ای یا به عنوان وسیله‌ای برای تسهیل فرآیند یاددهی یادگیری استفاده می‌کنند (گرینهو^{۱۰} و همکاران، ۲۰۲۰؛ جانکو^{۱۱} و همکاران، ۲۰۱۳). همچنین

1. Tan

2. Leibur

3. Bubb

4. Cornell

5. Danielson

6. Mondal & Das

7. Ayesha

8. Ohara

9. Jiao

10. Greenhow

11. Junco

این شبکه‌ها به معلمان در یافتن منابع آموزشی و کمک آموزشی، اشتراک گذاری تجارب و بحث درباره آن کمک می‌کنند (کلی و آنتونیو^۱، ۲۰۱۶؛ لانتزاندرسون^۲ و همکاران، ۲۰۱۷)

شبکه‌های اجتماعی علاوه بر کمک به معلمان در ایفای نقش حرفه‌ای می‌توانند صلاحیت‌های آنان را نیز تحت تاثیر قرار دهند. یکی از مهم‌ترین آثار، از بین بردن موانع جغرافیایی است. معلمان می‌توانند بدون ترک کلاس درس، با همکاران خود در سراسر جهان تبادل نظر کنند و در این فرصت جهانی، از فلسفه‌های تربیتی متنوع، دیدگاه‌های فرهنگی متفاوت و شیوه‌های نوآورانه تاثیر بگیرند و رویکرد آموزشی خود را تغییر دهند (موندال و داس، ۲۰۲۴) و به لطف ویژگی‌هایی مانند سهولت تولید و اشتراک گذاری محتوا، رفع موانع زمانی و مکانی، انعطاف پذیری و قابلیت شخصی‌سازی به طور مس‌تمر شایستگی‌های خود را ارتقا دهند (انگای^۳ و همکاران، ۲۰۱۵). اما رسانه‌های اجتماعی لزوماً با در نظر گرفتن منافع معلمان طراحی نشده‌اند و استفاده از آن‌ها می‌تواند با چالش‌هایی مانند تضعیف علمی، کاهش یادگیری و ناتوانی در مدیریت مرزهای شخصی و حرفه‌ای همراه باشد (کارپنتر و هاروی^۴، ۲۰۱۹). بنابراین شناخت آثار مثبت و منفی شبکه‌های اجتماعی بر صلاحیت حرفه‌ای معلمان ضروری است. این مسئله بین دانشجومعلم‌ان از اهمیت دوچندان برخوردار است چراکه این گروه به عنوان قشر جوان جامعه بیش از دیگران از تکنولوژی‌های جدید استقبال می‌کنند (ساروخانی، ۱۳۸۷) و برخلاف معلمان شاغل که هویت مشخص و ثابتی دارند، دانشجومعلم‌ان آمادگی بیشتری برای تحول دارند (دارلینگ‌هاموند^۵، ۲۰۰۶) و تحت تاثیر این شبکه‌ها الگوهای فکری و رفتاری آنان تغییر می‌کند (ساروخانی، ۱۳۸۷). بنابراین پژوهش حاضر با تحلیل تجارب دانشجومعلم‌ان در پی آن است که نقش شبکه‌های اجتماعی را در تقویت یا تضعیف صلاحیت‌های حرفه‌ای آنان بررسی کند.

پیشینه تجربی

در مورد تاثیر شبکه‌های اجتماعی بر صلاحیت حرفه‌ای معلمان در خارج از کشور پژوهش‌های متعددی انجام شده است. ژو^۶ و همکاران (۲۰۲۴) در پژوهش خود رابطه بین رسانه‌های اجتماعی مانند ویچت و تیک‌تاک را با یادگیری حرفه‌ای از دیدگاه نومعلم‌ان بررسی کردند. نتایج نشان داد که این شبکه‌ها هم دارای آثار مثبت مانند افزایش دسترسی به محتوا هستند و هم موجب سطحی‌نگری در تحلیل می‌گردند. ماتانیاری^۷ و همکاران (۲۰۲۴) در پژوهشی به نقش موثر این شبکه‌ها در توسعه مهارت‌های پژوهشی معلمان اشاره کردند. موندال و داس (۲۰۲۴) در مطالعه‌ای به بررسی تاثیر استفاده از شبکه‌های اجتماعی بر رشد حرفه‌ای معلمان پرداختند. نتایج این تحقیق نشان داد دسترسی به منابع متنوع، ایجاد شبکه یادگیری، یادگیری مستمر، همکاری و تبادل نظر از مزایای این شبکه‌ها بوده و چالش‌های همچون حفظ مرزهای حرفه‌ای، مدیریت زمان، حواس پرتی و زورگویی سایبری ایجاد شده است. ویلیس^۸ و همکاران (۲۰۲۳) در پژوهش خود نشان دادند شبکه‌های اجتماعی منجر به تقویت روابط اجتماعی و رشد رهبری غیررسمی می‌شود و چالش‌هایی مانند تهدید حس اصالت حرفه‌ای و کاهش اعتماد به نفس به همراه دارد. کارپنتر و هاروی (۲۰۱۹) در پژوهش خود تاکید کردند که شبکه‌های اجتماعی در کنار مزایایی همچون بهبود تدریس معلم و یادگیری دانش آموز، چهار نوع چالش درون فردی، بین فردی، اجتماع مدرسه و اجتماع مربیان آنلاین ایجاد می‌کنند. طبق پژوهش ناگاراچا^۹ و همکاران (۲۰۱۶) استفاده از شبکه‌های اجتماعی باعث تقویت یادگیری مشارکتی، سهولت دسترسی به اطلاعات و بهبود تدریس معلمان می‌گردد.

1. Kelly & Antonio

2. Lantz-Andersson

3. Ngai

4. Carpentre & Harvey

5. Hammond

6. Xu

7. Mataniari

8. Willis

9. Nagaraja

بررسی پژوهش‌های انجام شده در داخل کشور نشان می‌دهد پژوهشی در خصوص تاثیر شبکه‌های اجتماعی بر صلاحیت حرفه‌ای معلم انجام نشده بنابراین در ادامه به بررسی پژوهش‌هایی پرداخته می‌شود که تا حدودی با موضوع پژوهش حاضر در ارتباط هستند. به عنوان مثال نعمتی و همکاران (۱۴۰۲) در پژوهشی به بررسی میزان استفاده از شبکه‌های اجتماعی و آسیب شناسی آن در بین دانشجومعلم‌ان پرداختند و نشان دادند میزان استفاده از این پلتفرم‌ها بین ۲ تا ۸ ساعت در روز بوده و لذا لازم است مدیریت صحیح در استفاده از این شبکه‌ها به کار گرفته شود. عارف و کاشانی (۱۴۰۱) در پژوهشی با عنوان تاثیر شبکه‌های اجتماعی بر نشاط معلم‌ان، میزان استفاده آنان از وسایل ارتباطی را در حد متوسط قلمداد کردند و به این نتیجه رسیدند که بین نشاط معلم‌ان و میزان استفاده آنان از فضای مجازی همبستگی مثبت و معکوس وجود دارد. امیرپور و طالب‌دوست (۱۴۰۱) در پژوهش خود به بررسی تاثیر شبکه‌های مجازی بر هویت اجتماعی و سبک زندگی دانشجویمان دانشگاه فرهنگیان مشهد پرداختند و به ارتباط معنادار بین این متغیرها اشاره کردند. حامدی‌نسب و همکاران (۱۳۹۹) در پژوهشی با هدف بررسی نقش استفاده از شبکه‌های اجتماعی مجازی بر هویت اجتماعی و رابطه معلم و شاگرد نشان دادند که استفاده از این شبکه‌ها با هویت ملی، قومی، مذهبی و جهانی ارتباط مثبت و معناداری دارد. خداویسی و سراجی (۱۳۹۸) در یک مطالعه کیفی به بررسی رابطه توسعه حرفه‌ای معلم‌ان با فضای مجازی پرداختند و به این نتیجه رسیدند که معلم‌ان ایرانی از ابزارهای بازیابی اطلاعات، تولید محتوا و ابزارهای ارتباطی در راستای توسعه حرفه‌ای خود استفاده می‌کنند تا دانش محتوایی، پداگوژی و فناوری خود را تقویت کنند. شبیری (۱۳۹۶) در پژوهشی با هدف بررسی نقش شبکه‌های اجتماعی بر فرهنگ سازی ارزش‌ها و باورهای محیط زیستی معلم‌ان به این نتیجه رسیدند که بین میزان استفاده و واقعی تلقی کردن محتوا در تلگرام رابطه معکوس وجود دارد.

روش‌شناسی پژوهش

این پژوهش با رویکرد کیفی و روش پدیدارشناسی اجرا شد. پدیدارشناسی روشی است که با توصیف چستی و چگونگی تجربه افراد، به تجزیه و تحلیل و توضیح این تجربه می‌پردازد (فرانسیس و پگ، ۲۰۲۰). هدف پژوهش حاضر بررسی تجارب دانشجومعلم‌ان از تاثیر شبکه‌های اجتماعی بر صلاحیت حرفه‌ای آنان بود تا مشخص شود در این بستر چه فرصت‌ها و چالش‌هایی وجود دارد. جامعه آماری دانشجومعلم‌ان دانشگاه فرهنگیان اصفهان بودند که از بین آنان نمونه پژوهش به صورت در دسترس و هدفمند انتخاب شد. ملاک انتخاب، گذراندن درس کارورزی و داشتن تجربه حضور در مدارس بود. لذا دانشجویانی انتخاب شدند که در سال پایانی تحصیلی خود بودند و هویت معلمی آنان تا حد زیادی شکل گرفته بود. ملاک حجم نمونه رسیدن به اشباع اطلاعاتی بود که پس از مشارکت ۱۵ نفر از دانشجومعلم‌ان حاصل شد.

ابزار پژوهش مصاحبه نیمه ساختاریافته بود. قبل از اجرای مصاحبه درباره اهداف پژوهش با مشارکت‌کنندگان صحبت شد و اجازه ضبط مصاحبه اخذ گردید. مصاحبه‌ها به صورت حضوری و در قالب گفتگوهای ۳۰ تا ۴۰ دقیقه‌ای به منظور پاسخگویی به سوالاتی از این قبیل انجام شد: به نظر شما شبکه‌های اجتماعی مجازی چه تاثیری بر صلاحیت حرفه‌ای شما داشته است؟ چه تجربیاتی از تاثیرگذاری مثبت یا منفی شبکه‌های اجتماعی بر شایستگی‌های حرفه‌ای خود دارید؟ چه فرصت‌ها و چالش‌هایی از طریق این شبکه‌ها برای صلاحیت‌های حرفه‌ای شما ایجاد شده است؟

برای تحلیل داده‌ها از روش کلایزی استفاده شد که در هفت مرحله بدین شرح انجام شد: مطالعه دقیق متن مصاحبه‌ها، استخراج نکات مهم و کلیدی، مفهوم بخشی به نکات کلیدی استخراج شده، فهرست‌بندی توصیف‌های شرکت‌کنندگان و مفاهیم مشترک در قالب مقوله‌های خاص، تبدیل نظرات استنتاج شده به توصیفات کامل، تبدیل توصیفات کامل پدیده به توصیف واقعی و مختصر و اعتبار بخشی نهایی یافته‌ها (بازرگان، ۱۳۹۳). پس از اجرای مراحل روش کلایزی، یافته‌ها به مشارکت‌کنندگان برگشت داده شده تا درباره میزان هماهنگی آن با تجربیات خود اظهار نظر کنند و دقت و صحت نتایج را تایید نمایند. همچنین به منظر افزایش اعتبار پژوهش، از راهبرد مرور هم‌تا استفاده شد. بدین صورت که دو تحلیلگر کیفی و آشنا با موضوع پژوهش، پنج مصاحبه

انتخاب شده به صورت تصادفی را کدگذاری کردند و توافق ۸۲ درصدی حاصلی شد که حاکی از هماهنگی و تناسب بین کدگذاری‌ها بود.

یافته‌های پژوهش

برای تحلیل داده‌ها با روش کلایزی ابتدا فایل صوتی مصاحبه‌ها به متن تبدیل شد سپس متن مصاحبه‌ها چندین بار بازخوانی شد تا تصویر درست از یافته‌ها در ذهن پژوهشگر شکل بگیرد. در گام بعد بخش‌های مرتبط با موضوع پژوهش شناسایی شد و به هر کدام یک کد مفهومی اختصاص یافت. در این مرحله ۷۶ کد اولیه به دست آمد که با حذف موارد تکراری و ادغام کدهای مشابه ۳۶ مفهوم نهایی استخراج شد. در گام بعد مفاهیم به دست آمده بر اساس مشابهت معنایی کنار هم قرار گرفتند و ۱۵ مقوله ایجاد شد. در نهایت با توجه به اشتراک مقوله‌ها سه مضمون اصلی شامل حیطه دانش، مهارت و نگرش شکل گرفت. نتایج به دست آمده در جدول شماره ۱ ارائه شده است.

جدول ۱. مضامین، مقوله‌ها و مفاهیم حاصل از مصاحبه

مضامین	فرصت‌ها		چالش‌ها	
	مقوله‌ها	مفاهیم	مقوله‌ها	مفاهیم
حیطه دانش	تقویت دانش تخصصی	۱- سهولت دسترسی به دانش تخصصی ۲- امکان ارتباط با متخصصان رشته	سطحی شدن دانش حرفه‌ای	۱- مواجهه با اطلاعات غیرعلمی ۲- جایگزین شدن منابع نامعتبر
	تقویت دانش تربیتی	۱- آشنایی با روش‌های تدریس ۲- آشنایی با روش‌های ارزشیابی ۳- دسترسی به منابع کمک آموزشی ۴- آشنایی با تکنیک‌های مدیریت کلاس		
	تقویت دانش روانشناختی	۱- آشنایی با ویژگی‌های دانش‌آموزان ۲- شناخت مشکلات دانش‌آموزان		
حیطه مهارت	بهبود ارتباط	۱- تداوم ارتباطی ۲- گسترش دامنه ارتباطات	تضعیف مهارت‌های فکری	۱- تقلید بدون تفکر ۲- تضعیف تفکر خلاق ۳- تضعیف تفکر انتقادی
	تقویت مهارت پژوهش	۱- افزایش دسترسی به منابع ۲- گسترش شبکه همکاری پژوهشی	تضعیف مهارت ارتباطی	۱- کاهش مهارت ارتباط حضوری ۲- ضعف در مدیریت ارتباط ۳- سوگیری در روابط
حیطه نگرش	تقویت مهارت دیجیتال	۱- کاربست فناوری‌های نوین ۲- تسهیل تولید محتوای دیجیتال	تضعیف مهارت مدیریت فردی	۱- وابستگی زیاد به تکنولوژی ۲- ناتوانی در اولویت بندی زمانی و محتوایی
	خودباوری	۱- ایجاد احساس تعلق حرفه‌ای ۲- دریافت بازخورد مثبت و دیده شدن	کاهش اعتماد به نفس حرفه‌ای	۱- احساس ناکافی بودن در مقایسه با دیگران ۲- تبدیل انگیزه درونی به بیرونی
	تعهد به یادگیری مستمر	۱- سهولت دسترسی به منابع ۲- یادگیری مشارکتی با دیگر معلمان	تضعیف هویت معلمی	۱- بازنمایی غیرواقعی از معلمی ۲- فروکاستن نقش معلم به تولیدکننده محتوا ۳- سردرگمی هویتی
			نقض اصول اخلاق حرفه‌ای	۱- نقض حریم خصوصی دانش‌آموزان ۲- تضعیف مرزهای حرفه‌ای ۳- کاهش تعهد حرفه‌ای

نتایج به دست آمده حاکی از تاثیر شبکه‌های اجتماعی بر صلاحیت حرفه‌ای دانش‌جومعلمان در سه بعد دانش، مهارت و نگرش است که در ادامه بررسی می‌گردد.

حیطه دانش

بررسی نتایج به دست آمده نشان دهنده تاثیر گسترده شبکه‌های اجتماعی بر دانش حرفه‌ای دانشجومعلمان در ابعاد زیر می‌باشد:

تقویت دانش تخصصی: دانش تخصصی مجموعه‌ای از اطلاعات، مفاهیم، نظریه‌ها و روش‌های پژوهش در یک رشته علمی خاص است که معلم باید بر آن اشراف داشته باشد تا بتواند به درستی آن را آموزش دهد. از نظر دانشجومعلمان شبکه‌های اجتماعی با تسهیل دسترسی به منابع روزآمد علمی و ایجاد ارتباط با متخصصان رشته این امکان را فراهم می‌کنند. یکی از دانشجویان درباره سهولت دسترسی توضیح می‌دهد: «دیگه لازم نیست خیلی بگردم. چندتا کانال آموزشی در تلگرام دارم که اطلاعات کاربردی رو در اختیارم می‌گذارن» دانشجومعلم (۷) تجربه خود را از ارتباط با متخصصان اینچنین شرح می‌دهد:

داشتم برای کار کلاسیم سرچ می‌کردم که به مقاله خیلی مرتبطی رسیدم. اسم نویسنده را تو گوگل سرچ کردم دیدم کلی مقاله در این حوزه داره. جالبه تو اینستاگرام صفحه داشت و من براش کامنت گذاشتم که مقاله‌ات را خوندم و چندتا سوال دارم. برخلاف تصورم جوابم رو داد و چندتا مقاله جدید هم بهم معرفی کرد.

همچنین در خصوص دسترسی به دانش تخصصی در شبکه‌های اجتماعی دانشجومعلم (۵) اظهار می‌دارد: «مثلا یادگیری زبان خیلی راحت‌تر شده پیچ‌های مختلفی هست که با بازی و انیمیشن آموزش میدن». از اظهارات دانشجویان چنین برداشت می‌شود که شبکه‌های اجتماعی در تسهیل انتقال و دسترسی به دانش تخصصی نقش موثری دارند.

تقویت دانش تربیتی: منظور از دانش تربیتی دانشی است که به اصول تدریس، یادگیری، مدیریت کلاس، طراحی آموزشی و ارزشیابی مرتبط است و برای همه معلمان ضروری است. بنابر اظهارات دانشجومعلمان شبکه‌های اجتماعی دانش تربیتی آنان را تقویت می‌کند. دانشجومعلم (۳) در این خصوص توضیح می‌دهد:

ما در دانشگاه بیشتر نظری کار می‌کنیم. مطالبی ارائه میشه و ما باید حفظشون کنیم. نمونه کارهای عملی خیلی کمتره درسته برای بعضی واحدها عملی هم کار میشه ولی به نظرم کافی نیست و ما همیشه نگرانیم که قراره چطور این مطالب را در کلاسمون اجرا کنیم؟ اینستاگرام کمک خیلی بزرگی به من کرده من پیچ چندتا معلم فعال را دنبال می‌کنم و نمونه تدریس‌های جدید، تکالیف و بازی‌های مختلفی که درباره‌اش تو دانشگاه خوندم به طور زنده و واقعی می‌بینم.

از دیگر کاربردهای این فضا آشنایی با روش‌های ارزشیابی است که دانشجومعلم (۸) به آن اشاره کرده است: «من فرم‌های ارزشیابی گروهی را در یک کانال تلگرامی پیدا کردم. قبلا در دانشگاه درباره‌اش چیزی نخونده بودیم». همچنین دانشجومعلمان به امکان دسترسی به منابع کمک آموزشی در شبکه‌های اجتماعی اشاره کردند. دانشجومعلم (۱۲) اظهار می‌دارد: «اساتید از ما کارهای خلاقانه و جدید میخوان اما اینکه از کجا و چطور؟ معلوم نیست! ما خودمون می‌گردیم و خیلی از کارها رو تو همین شبکه‌های مجازی پیدا می‌کنیم مثلا من خودم کاربرگ‌ها و طرح درس‌هایی که نیاز دارم از گروه مجازی معلم‌ها برمی‌دارم». همچنین نقش شبکه‌های مجازی بر رشد مهارت مدیریت کلاس از دیگر آثاری است که دانشجومعلم (۱۱) به آن اشاره کرده است: «چیزی که از مدیریت کلاس تو ذهنم بود یک جور اقتدار و جذبه بود که بچه‌ها جرات بی‌نظمی نداشته باشند اما در پیچ معلم‌ها برخوردهای جالبی دیدم و اینکه چه راهکارهایی برای نظم کلاس به کار می‌برند». بر اساس اظهارات دانشجومعلمان شبکه‌های اجتماعی فرصتی برای تقویت دانش تربیتی آنان فراهم می‌کند و از طریق نمایش نمونه‌های واقعی تدریس و دسترسی به منابع کمک آموزشی منجر به تقویت دانش تربیتی آنان می‌گردد.

تقویت دانش روانشناختی: منظور از این دانش اطلاعاتی است که معلم درباره ویژگی‌های دانش‌آموز، نحوه یادگیری، نیازهای اجتماعی و عاطفی وی دارد به نحوی که بتواند به بهترین شکل آنان را درک کند. شبکه‌های اجتماعی اطلاعات زیادی درباره دانش‌آموز در اختیار معلم قرار می‌دهد و امکان توسعه دانش روانشناختی را فراهم می‌کند. دانشجومعلم (۱۰) توضیح می‌دهد: «ارتباط ما با دانش‌آموز در مدرسه اغلب صمیمی نیست ما انتظار داریم درس بخوندند و حرف گوش بدهند روحیات بچه‌ها خیلی شناخته نمیشه اما وقتی پست و استوری‌های آنها رو ببینیم تازه می‌فهمیم فکرشون کجاست؟ چی دوست دارند؟...» از دیگر فواید این

پلتفرم‌ها اطلاعاتی است که درباره مشکلات دانش‌آموزان در اختیار معلم قرار می‌دهند. دانشجو معلم (۲) می‌گوید: «با دیدن استوری نا امیدانه یکی از دانش‌آموزها متوجه شدم افسردگی شدید دارد» بنابراین می‌توان گفت شبکه‌های اجتماعی اطلاعاتی فراتر از محیط مدرسه درباره دانش‌آموز در اختیار معلم قرار می‌دهد و به این ترتیب به تقویت دانش روانشناختی آنان کمک می‌کند.

سطحی شدن دانش حرفه‌ای: در کنار فرصت‌های متعددی که دانشجو معلمان در حوزه دانش به آن اشاره کردند نتایج پژوهش نشان می‌دهد شبکه‌های اجتماعی منجر به سطحی شدن دانش دانشجویان می‌شود. یکی از علل این موضوع، اعتماد کردن دانشجو معلمان به اطلاعات نادرست در فضای مجازی است که باعث تزلزل علمی آنان می‌گردد. دانشجو معلم (۵) توضیح می‌دهد: «یک بار مطلبی درباره راهکارهای اختلال خواندن در اینستاگرام خوندم بعدا که واحد درسی اختلالات یادگیری را گذروندم فهمیدم خیلی از مطالب اون پست اشتباه بوده». باتوجه به اینکه بر مطالبی که در این فضا منتشر می‌شود نظارتی نیست خطر تثبیت اطلاعات نادرست در ذهن دانشجو معلم وجود دارد. خطر دیگر جایگزین شدن اطلاعات نامعتبر به جای منابع علمی است. دانشجو معلم (۱) اظهار می‌دارد: «اگر طرح درس یا مقاله بخوام میزم سراغ کانال‌های یوتیوب یا تلگرام. راستش مراجعه به سایت‌های علمی یا کتاب‌ها خیلی وقت‌گیره و شاید اطلاعات کاربردی هم نداشته باشه». این شبکه‌ها به دلیل سرعت بالای تبادل اطلاعات منجر به کاهش میل دانشجویان به مطالعه مفهومی شده و آنان را به اطلاعات سهل‌الوصول سوق می‌دهد در چنین فضایی دانش غیرعلمی جایگزین دانش تخصصی می‌شود چنان که دانشجو معلم (۶) توضیح می‌دهد:

در اینستاگرام برای تقسیم اعداد چندرقمی یک روش جالب پیدا کردم. حالت فرمولی داشت و خیلی راحت‌تر از روش کتاب بود. خودم هم چندبار امتحان کردم دیدم واقعا جواب میده. با استاد درس آموزش ریاضی مطرحش کردم و بعد متوجه شدم برای دوره ابتدایی این روش مناسب نیست چون به قول استادم بچه‌ها تو این مقطع قراره مفهوم رو درک کنند نه اینکه فقط به سرعت به جواب برسند

بر اساس اطلاعات به دست آمد می‌توان گفت شبکه‌های اجتماعی به دلیل نشر داده‌های نامعتبر و غیرعلمی نقش موثری در سطحی شدن دانش حرفه‌ای دانشجو معلمان دارند.

حیطه مهارت

بر اساس نتایج به دست آمده شبکه‌های اجتماعی می‌توانند به طور همزمان در پرورش یا تضعیف مهارت‌های حرفه‌ای اثرگذار باشند که در ادامه این آثار بررسی می‌گردد.

بهبود ارتباط: دانشجو معلمان اذعان داشتند که شبکه‌های اجتماعی دایره ارتباط آنان را گسترش داده است. دانشجو معلم (۳): «با معلمان زیادی آشنا شدم که بدون هیچ چشم‌داشتی تجربه‌هاشون رو در اختیار همه قرار می‌دهند» به علاوه در قالب این فضا امکان تداوم ارتباط خارج مدرسه فراهم شده است. دانشجو معلم (۱۳) توضیح می‌دهد: «از وقتی کارورزی میرم بعضی بچه‌ها سوالاتشون رو توی دایرکت می‌پرسن و همین باعث شده ارتباطمون بهتر بشه حتی موقع کلاس حضوری هم بیشتر سمت من میان و به من نزدیکتر شدند». همچنین بنا به اظهارات دانشجو معلمان، شبکه‌های اجتماعی امکان برقراری ارتباط را برای آنان تسهیل کرده است. دانشجو معلم (۴): «برای منی که روابط عمومیم خیلی قوی نیست، ارتباط مجازی خیلی راحت‌تره»

تقویت مهارت پژوهش: یکی از مهارت‌هایی که به توسعه حرفه‌ای معلمان کمک شایانی می‌کند و آنان را به روز نگه می‌دارد مهارت پژوهش است. شبکه‌های اجتماع بدسترسی به منابع پژوهشی را برای دانشجو معلمان آسان‌تر کرده است. دانشجو معلم (۱۱) توضیح می‌دهد:

متأسفانه تجربیات معلمان هیچ‌جا به طور مدون ثبت نمیشه. مثلا اقدام پژوهی‌ها یا درس‌پژوهی‌ها تو مجلات معتبر چاپ نمیشن به همین دلیل دسترسی بهشون خیلی سخته اما کانال‌های مجازی هستن که این نوع گزارش‌ها رو رایگان در اختیار ما می‌گذارن این کار ما رو راحت کرده. من فکر می‌کنم ما به این تجربه‌های عملی خیلی بیشتر از مقاله‌ها نیاز داریم

از نظر دانشجومعلم‌ان شبکه‌های اجتماعی از طریق گسترش شبکه همکاری نیز می‌تواند مهارت پژوهش آنان را توسعه دهد. دانشجومعلم (۱۵): «یک گروهی دارم که معلم‌ها مشکلات دانش‌آموزانشون رو اونجا مطرح می‌کنن و بقیه اعضا راهکارهای عملی و کاربردی می‌دهند»

تقویت مهارت دیجیتال: یکی از مهارت‌های ضروری برای معلم‌ان در عصر حاضر مهارت دیجیتال و کار با ابزار نوین است. شبکه‌های اجتماعی توانسته این مهارت را در دانشجومعلم پرورش دهد چرا که استفاده از این شبکه‌ها مستلزم داشتن مهارت اولیه است و دانشجومعلم‌ان باید نحوه کار و امکانات این پلتفرم‌ها را به خوبی بشناسند از طرفی همین فضا برای آموزش دیجیتال نیز به کار می‌رود و به رشد مهارت دانشجویان کمک می‌کند. در این خصوص دانشجومعلم (۸) می‌گوید: «کانال‌های آموزشی خیلی خوبی هست. من کار با نرم‌افزارهای مختلف رو همین جا یاد گرفتم در حالی که در دانشگاه هیچ آموزشی برای این نرم‌افزارها وجود نداره مثلا کتابچه الکترونیک ساختم، کار با پرزی رو یاد گرفتم و...». همچنین شبکه‌های اجتماعی با تسهیل امکان تولید محتوا، مهارت دیجیتال را تقویت می‌کند. دانشجومعلم (۹): «قبلا به برنامه‌های تولید و ویرایش فیلم و عکس احساس نیاز کمتری می‌شد. اما چون تو این فضا ما نیاز به این مهارت داریم بعدا هم می‌تونیم برای تولید محتوای آموزشی ازش استفاده کنیم. مثلا اینشات یا پیکس آرت خیلی به درد معلم‌ها می‌خوره».

تضعیف مهارت‌های فکری: در کنار آثار مثبت شبکه‌های اجتماعی بر مهارت‌های حرفه‌ای، این فضاها می‌توانند موجب تضعیف برخی مهارت‌های دانشجومعلم‌ان از جمله مهارت‌های فکری شوند. یکی از علل این آسیب، تقلید بدون تفکر است. دانشجومعلم (۱): «یکی از معلم‌هایی که دنبال می‌کنم یک روش تدریس بازی محور برای درس ریاضی معرفی کرده بود من هم در کارورزی اجرائش کردم اما انقدر بجه‌ها هیجانی شدند و شلوغ کردند که کلاس از کنترل خارج شد» این اظهارات نشان دهنده عدم تفکر درباره جوانب مختلف هر موضوع است. اینکه دانشجومعلم یک روش تدریس را بدون در نظر گرفتن شرایط کلاس خود و صرفا به تقلید از دیگران استفاده می‌کند بیانگر ناتوانی وی در تحلیل درست موقعیت است. بعلاوه شبکه‌های اجتماعی تفکر انتقادی دانشجویان را نیز تقلیل داده است چنان که دانشجومعلم (۱۰) اظهار می‌کند: «خیلی دیدم بقیه هر چیزی که تو شبکه‌های اجتماعی می‌بینند بدون چک کردن باز ارسال می‌کنند. احساس می‌کنم بیشتر دنبال تایید گرفتن بقیه هستیم تا اینکه خودمون بخواهیم فکر کنیم». تفکر خلاق نیز مهارت دیگری است که تحت تاثیر شبکه‌های اجتماعی تضعیف شده است و دانشجومعلم (۱۳) توضیح می‌دهد: «قبلا بیشتر برای طراحی درس و بازی وقت می‌گذاشتم اما الان همه چیز رو از کانال‌های آموزشی بر می‌دارم و فکر کردن و ایده دادن برام سخت شده»

تضعیف مهارت ارتباط حضوری: شبکه‌های اجتماعی با کاهش ارتباط حضوری منجر به تضعیف مهارت برقراری ارتباط شده‌اند. دانشجومعلم (۶): «بد عادت شدم چون توفضای مجازی برای هر صحبتی فرصت فکر کردن دارم اما وقتی ارتباط حضوریه باید فوری جواب بدم، حرف بزنم، نظر بدم و این برام سخته» از طرفی به دلیل گسترش شبکه‌های اجتماعی در همه ابعاد زندگی مدیریت این فضا و به دنبال آن مدیریت روابط مشکل شده است. در این باره دانشجومعلم (۴) توضیح می‌دهد: «گاهی دانش‌آموزها پیام‌هایی خارج از چارچوب درسی می‌فرستند و آدم نمی‌دونه چطور برخورد کنه». به علاوه این شبکه‌ها باعث سوگیری در ارتباط نیز می‌گردند که دانشجومعلم (۱۱) به آن اشاره کرده است: «فکر می‌کنم چشم فقط بچه‌هایی رو می‌بینه که مجازی باهام در ارتباطن» بنابراین می‌توان گفت شبکه‌های اجتماعی با کاهش امکان ارتباط حضوری، تضعیف مدیریت ارتباطی و ایجاد سوگیری موجب کاهش مهارت‌های ارتباطی دانشجومعلم‌ان می‌گردند.

تضعیف مهارت مدیریت فردی: نفوذ شبکه‌های اجتماعی در همه ابعاد زندگی باعث وابستگی شدید دانشجومعلم‌ان به این فضا شده است دانشجومعلم (۱۲): «احساس وابستگی زیادی دارم در حدی که موقع کلاس هم چند بار گوشیم رو چک می‌کنم». همچنین تضعیف مهارت مدیریت زمان در ارتباط با شبکه‌های اجتماعی از دیگر آسیب‌هایی است که دانشجومعلم‌ان به آن اشاره کرده‌اند. دانشجومعلم (۳): «گاهی انقدر درگیر تلگرام و واتساپ می‌شم که به کارهای مهم ترم نمی‌رسم». دانشجومعلم (۷): «اغلب اوقات تو گروه‌های اجتماعی مشغول بحث می‌شم و بعد متوجه می‌شم که چقدر زمان هدر دادم» بنابراین اظهارات دانشجویان وابستگی شدید آنان به این فضا منجر به ناتوانی در اولویت‌بندی زمانی و محتوایی شده و مهارت مدیریت آنان را تضعیف کرده است.

حیطه نگرش:

نگرش‌های حرفه‌ای مجموعه‌ای از باورهایی است که دانشجومعلم از خود به عنوان معلم دارند. بر اساس نتایج بدست آمده این باورها تحت تاثیر شبکه‌های اجتماعی قرار می‌گیرند و تغییر می‌کنند.

خودباوری: شبکه‌های اجتماعی به دانشجومعلم کمک می‌کند که خود را به عنوان عضوی از جامعه معلمان بدانند و حرفه خود را به رسمیت بشناسند. دانشجومعلم (۲): «عضوگروه خبری فرهنگیان بودن احساس ارزشمندی بهم می‌دهد اینک من هم عضو یک جامعه مهمم!». همچنین دانشجویان با دریافت بازخوردهای مثبتی که در شبکه‌های اجتماعی دریافت می‌کنند احساس مثبتی نسبت به هویت حرفه‌ای خود به دست می‌آورند. دانشجومعلم (۱۳) در این خصوص توضیح می‌دهد:

از وقتی تجربه کاروریم رو در پیجم برای بقیه می‌نویسم و کامنت و لایک‌های بقیه معلم‌ها رو می‌بینم حس بهتری نسبت به خودم دارم. فهمیدم دیدگاه من هم ارزشمند. هیچوقت فکر نمی‌کردم تجربه‌هام به درد بقیه بخوره یا ایده هام برای بقیه جالب باشه و اینهمه فالوئر بگیرم...

بستری که شبکه‌های اجتماعی ایجاد می‌کند هم فرصتی برای دیده شدن است و هم عضویت در جامعه حرفه‌ای و این موضوع موجب رشد خودباوری دانشجومعلم می‌گردد.

تعهد به یادگیری مستمر: بر اساس اظهارات دانشجومعلم، شبکه‌های اجتماعی توانسته تعهد آنان را به یادگیری مستمر افزایش دهد چراکه در این فضا امکان دسترسی بدون محدودیت به منابع آموزشی و علمی فراهم است و توسعه حرفه‌ای از مسیر شخصی هموار می‌گردد. دانشجومعلم (۳): «همیشه در جریان جدیدترین روش‌های تدریس هستم و مثل قبل نیست که به کتاب درسی یا کلاس‌های دانشگاه اکتفا کنم». به علاوه از طریق شبکه‌های اجتماعی امکان مشارکت و دریافت تجربیات معلمان با سابقه نیز فراهم می‌شود و به دانشجویان در توسعه یادگیری مستمر کمک می‌کند. دانشجومعلم (۱۰): «نظر دادن، سوال پرسیدن و تعاملی که تو این فضا هست باعث شده بیشتر رشد کنیم و یاد بگیریم».

کاهش اعتمادبه‌نفس حرفه‌ای: به دلیل وجود فضای رقابتی در شبکه‌های اجتماعی، دانشجومعلم همواره در مقام مقایسه خویش با دیگران قرار می‌گیرند و این مقایسه منجر به کاهش اعتمادبه‌نفس آنان می‌گردد. دانشجومعلم (۱۲): «وقتی تعداد لایک‌هام کم میشه احساس بدی دارم. انگار همه زحمت‌هام به هدر رفته. گاهی هم فکر می‌کنم اصلا برای این کار ساخته نشدم». دانشجومعلم (۱۴) نیز می‌گوید: «وقتی ویوی پست‌هام پایینه یا تعداد لایک‌هام کمه واقعا بی انگیزه می‌شم». به نظر می‌رسد محبوبیت در فضای مجازی به عنوان هدفی برای دانشجومعلم به حساب می‌آید و انگیزه آنان از عوامل درونی مانند یادگیری و موفقیت شغلی به دیده شدن در این فضا تنزل پیدا کرده است.

تضعیف هویت حرفه‌ای: شبکه‌های اجتماعی با تصویرسازی غیرواقعی از حرفه معلمی دانشجویان را دچار خطای هویتی و شناختی کرده است مصاحبه شونده (۴): «در اینستاگرام معلمانی رو می‌بینم که کلاسشون مثل اتاق کودکه همه چیز مرتب و رنگارنگ. پر از وسیله بازی و فضاهای جذاب. اما وقتی رفتم کارورزی دیدم واقعیت خیلی فرق داره کلاس‌های مدارس دولتی این شکلی نیستند حتی گاهی وسایل تدریس را هم ندارند چه برسه با اتاق بازی و کتابخونه و ...» دانشجوی دیگری اظهار داشته است: «نمی‌دونم این معلمانی که از کلاسشون پست می‌گذارند کی فرصت می‌کنند اینهمه بازی و کاردستی انجام بدهند. اما من دیدم که معلم کارورزیم حتی برای تدریس هم وقت نداره» همچنین در شبکه‌های اجتماعی به جای تاکید بر تدریس به عنوان وظیفه اصلی معلم، بر جذب مخاطب تاکید می‌شود. چنان که دانشجومعلم (۵) توضیح می‌دهد: «کسی از مشکلات واقعی کلاس حرف نمی‌زنه. همه چیز عالی و شاده و آموزش در حاشیه‌ست. انگار معلم فقط معلم کاردستی و هنره و هیچ وظیفه دیگه‌ای نداره! بیشتر پست‌هایی وایرال میشه که جذابه و مخاطب پسند، نه موضوعات تربیتی». همچنین ارائه الگوهای متناقض از حرفه معلمی سبب سردرگمی هویتی دانشجومعلم شده است. چنان که دانشجومعلم (۷) توضیح می‌دهد:

چیزی که ما تو دانشگاه یاد گرفتیم با چیزی که می‌بینم متفاوت. منم گاهی نمی‌دونم درستش چیه؟
اینکه یک معلم جدی و با اقتدار باشم یا مثل معلم‌هایی که ویدیوهاشون تو فضای مجازی هست باید انعطاف به خرج بدم و ارتباطم با بچه‌ها خیلی صمیمی باشه

بر اساس نتایج به دست آمده می‌توان گفت شبکه‌های اجتماعی با ارائه تصویر غیرواقعی از معلم و تقلیل جایگاه وی به بلاگر سبب شکل‌گیری الگوهای ذهنی متضاد برای دانشجویان شده و تزلزل هویتی برای آنان ایجاد می‌کند.

نقض اصول اخلاق معلمی: بر اساس نتایج به دست آمده، شبکه‌های اجتماعی منجر به کم‌رنگ شدن ارزش‌های اخلاقی شده‌اند. نفوذ این شبکه‌ها در ابعاد مختلف زندگی موجب شده برخی اصول اخلاقی مانند حریم شخصی دانش‌آموزان توسط معلمان نادیده گرفته شود. دانشجومعلم (۹): «یکی از هم‌کلاسی‌هایم عکس دانش‌آموزان رو استوری کرده حتی صورتشون سانسور نشده. این از نظر من درست نیست». همچنین به دلیل حذف فاصله فیزیکی در این فضا صمیمیت‌هایی شکل می‌گیرد که ممکن است از نظر اخلاقی مشکلاتی به همراه داشته باشد. مثلاً دانشجومعلم (۶) توضیح می‌دهد: «خیلی از معلم‌ها از زندگی شخصیتشون در شبکه‌های اجتماعی مطلب و عکس می‌گذارند این با شان معلمی هماهنگی نداره». دانشجومعلم (۹): «دانش‌آموزم همیشه استوری‌ها رو ریپلای می‌کنه و من احساس می‌کنم اقتدارم زیر سوال رفته». مسئله اخلاقی دیگر کم‌رنگ شدن تعهدات اخلاقی در شبکه‌های اجتماعی است که دانشجومعلم (۷) درباره آن توضیح می‌دهد: «خیلی از معلم‌ها به جای اینکه برای تدریس وقت بگذارند تمرکزشون روی فضای مجازیه اینکه الان چی پست کنند و چطور فالوئر بگیرند براشون مهم‌تر از تدریسشون شده». بر اساس نتایج به دست آمده می‌توان گفت شبکه‌های اجتماعی منجر به نقض حریم خصوصی دانش‌آموزان شده، مرزهای حرفه‌ای را کم‌رنگ‌تر کرده و تعهدات حرفه‌ای دانشجومعلم‌ان را کاهش می‌دهد.

بحث و نتیجه‌گیری

یکی از نقش‌های اساسی در نظام‌های آموزشی نقش معلم است. معلم نه به عنوان انتقال‌دهنده دانش بلکه به عنوان تسهیلگر یادگیری برای آماده‌سازی فراگیران در مواجهه با تغییرات اجتماعی به حساب می‌آید. از عوامل کلیدی در ایفای موثر این نقش، داشتن صلاحیت حرفه‌ای در ابعاد دانش، نگرش و مهارت است. رشد صلاحیت‌های حرفه‌ای از حالت سنتی در قالب کارگاه‌ها و سمینارها تغییر یافته و تحت تاثیر فضای مجازی و شبکه‌های اجتماعی قرار گرفته است. شبکه‌های اجتماعی با رفع محدودیت زمانی و مکانی امکان توسعه حرفه‌ای برای معلمان ایجاد کرده‌اند و می‌توانند آثار مثبت و منفی متعددی در شکل‌گیری هویت حرفه‌ای معلمان داشته باشند. در این میان دانشجومعلم‌ان به عنوان قشر جوان جامعه از شبکه‌های مجازی استقبال زیادی می‌کنند و از آنجا که هویت ثابت و شکل‌گرفته‌ای ندارند بیش از دیگران تحت تاثیر این پلتفرم‌ها قرار می‌گیرند. بنابراین پژوهش حاضر با تکیه بر تجارب دانشجومعلم‌ان با هدف بررسی نقش شبکه‌های اجتماعی بر صلاحیت حرفه‌ای آنان و ارائه روایتی از فرصت‌ها و چالش‌های موجود در این بستر انجام شد.

نتایج حاصل از مصاحبه با دانشجومعلم‌ان نشان داد که شبکه‌های اجتماعی در ابعاد مختلف صلاحیت‌های حرفه‌ای (دانش، مهارت و نگرش) اثرگذارند. یافته‌های پژوهش در بعد دانش نشان داد که این شبکه‌ها دانش تخصصی، دانش تربیتی و دانش روانشناختی دانشجومعلم‌ان را تقویت می‌کنند. این موضوع به دلیل سهولت دسترسی به اطلاعات در فضای مجازی است. دانشجومعلم‌ان به مجموعه‌ای گسترده از مقالات علمی و کتاب‌های تخصصی دسترسی دارند و از این طریق می‌توانند دانش موضوعی خود را گسترش دهند. یافته‌های این بخش با نتایج پژوهش‌های ژو وهمکاران (۲۰۲۴) و خداویسی و سراجی (۱۳۹۸) مبتنی بر نقش شبکه‌های اجتماعی در رشد دانش حرفه‌ای هماهنگ است. همچنین برخی شبکه‌های اجتماعی مانند اینستاگرام و یوتیوب بستر مناسبی برای نمایش عملی شیوه‌های تدریس نوین، نحوه ارزشیابی، مدیریت کلاس، ارتباط با دانش‌آموزان، فرصت‌های یاددهی یادگیری و بازی‌های آموزشی است که می‌تواند به عنوان مکمل آموزش دانشگاهی به تقویت دانش تربیتی آنان کمک کند. موندال و داس (۲۰۲۴) نیز در پژوهش خود به نقش شبکه‌های اجتماعی در بهبود تدریس تاکید کرده‌اند. همچنین در سایه برقراری ارتباط گسترده و غیررسمی معلم با دانش‌آموز در شبکه‌های اجتماعی فرصت شناخت ویژگی‌ها، روحیات و مشکلات فراگیران و در نهایت رشد دانش روانشناختی دانشجومعلم‌ان ایجاد شده است. در کنار این مزایای چالش سطحی شدن دانش حرفه‌ای نیز پیش می‌آید. سهولت دسترسی به اطلاعات منجر به راحت‌طلبی دانشجویان شده به نحوی که تمایل کمتری به مطالعه

منابع اصیل و دانشگاهی دارند. از طرفی نبود نظارت کافی بر انتشار محتوا در فضای مجازی، اطلاعات غیرعلمی و نامعتبر به وفور در این پلتفرم‌ها وجود دارد و با اعتماد دانشجویان به چنین محتوایی به تدریج پایه‌های علمی آنان سست می‌گردد. موندال و داس (۲۰۲۴) نیز به نقش شبکه‌های اجتماعی در ارائه اطلاعات نامعتبر اشاره کرده‌اند.

بر اساس یافته‌های بدست آمده در بعد مهارت، شبکه‌های اجتماعی منجر به توسعه ارتباط موثر، رشد مهارت پژوهش و مهارت دیجیتال می‌شوند. تسهیل دسترسی به داده‌ها در شبکه‌های اجتماعی فرصتی برای دانشجویان ایجاد کرده که به پژوهش‌های متعدد دسترسی داشته باشند و با سایر پژوهشگران تبادل اطلاعات کنند. همچنین شبکه‌های پژوهشی مختلفی در این فضا شکل گرفته که نمونه پژوهش‌های مورد نیاز معلمان از جمله درس پژوهی، اقدام پژوهی و روایت پژوهی را در اختیار دانشجویان قرار می‌دهد و فرصت الگوگیری و رشد مهارت‌های پژوهش و تحقیق را ایجاد می‌کند. این موضوع با پژوهش ماتانیاری و همکاران (۲۰۲۴) همخوانی دارد. شبکه‌های اجتماعی باعث رشد مهارت دیجیتال نیز می‌گردند. دانشجویان هم می‌توانند از قابلیت‌های این فضا برای تولید محتوا استفاده کنند و هم از آموزش‌های متعددی که در این بستر وجود دارد جهت رشد مهارت دیجیتال خود بهره ببرند. تاثیر دیگر شبکه‌های اجتماعی بر مهارت ارتباطی است. در این پلتفرم‌ها امکان برقراری ارتباط فارغ از هرگونه محدودیت زمانی و مکانی وجود دارد. این ارتباط می‌تواند در شبکه همکاران، یا دانش‌آموزان و والدین باشد. بدین ترتیب شبکه ارتباطی دانشجویان از شکل سنتی و محدود به مدرسه، به ارتباطی فرامکانی تبدیل شده است و دانشجویان را ملزم به گسترش روابط خواهد کرد. در پژوهش داس (۲۰۲۴) نیز به تاثیر شبکه‌های اجتماعی بر رشد ارتباطات، همکاری و تبادل نظر با دیگران تاکید شده است. اما این موضوع جنبه دیگری نیز دارد. با گسترش دایره ارتباط مجازی، مهارت ارتباط حضوری دانشجویان تضعیف می‌شود چراکه دانشجویان بیشترین زمان خود را صرف ارتباطات سطحی و بی‌روح مجازی می‌کنند و به تدریج برقراری ارتباط رودررو برایشان مشکل‌تر خواهد شد. چالش دیگر در بعد مهارت، تضعیف مهارت‌های فکری است. سرعت و کثرت اطلاعات در شبکه‌های مجازی مانع تفکر عمیق و تحلیل‌گری شده و دانشجویان را به تقلید بی‌قید و شرط سوق می‌دهد. همچنین دسترسی آسان به محتوای متنوع در این پلتفرم‌ها تفکر خلاق دانشجویان را کاهش داده و آنان را از فکر کردن بی‌نیاز ساخته است. ضعف مهارت مدیریتی نیز به دلیل وابستگی زیاد به شبکه‌های اجتماعی، ناتوانی در مدیریت زمان و ناتوانی در اولویت‌بندی محتوایی بروز پیدا می‌کند. موندال و داس (۲۰۲۴) و نعمتی و همکاران (۱۴۰۲) نیز در پژوهش خود به چالش مدیریت زمانی در شبکه‌های اجتماعی برای معلمان اشاره کرده‌اند.

یافته‌های پژوهش در بعد نگرش نشان داد که شبکه‌های اجتماعی باعث خودباوری دانشجویان و تعلق خاطر آنان به حرفه معلمی شده است. این پلتفرم‌ها فرصت عضویت در جامعه حرفه‌ای و برقراری ارتباط با دیگر معلمان را فراهم می‌کنند. در سایه چنین ارتباطی دانشجویان به خودباوری و احساس پذیرش نسبت به حرفه خود می‌رسند. در پژوهش امیرپور و طالب‌دوست (۱۴۰۱) نیز از شبکه‌های اجتماعی به عنوان عاملی موثر در شکل‌گیری هویت معلمان یاد شده است. از طرفی به دلیل دسترسی بدون محدودیت به منابع آموزشی و علمی، دانشجویان نسبت به توسعه حرفه‌ای مستمر از مسیر شخصی‌سازی شده علاقه‌مند می‌شوند و به یادگیری مستمر احساس نیاز می‌کنند. در کنار فرصت‌های یاد شده، تهدیدهایی همچون کاهش اعتماد به نفس هم ایجاد شده است. علت این موضوع سیطره فضای رقابتی و مقایسه‌ای در شبکه‌های اجتماعی است. دانشجویان از طریق شمار فالوئر، لایک و کامنت به طور مداوم خود را با دیگران مقایسه می‌کنند و این امر موجب کاهش اعتماد به نفس و تضعیف روحیه آنان می‌گردد. همچنین فضای نمایشی غالب بر شبکه‌های اجتماعی باعث شده تصویری غیرواقعی و تزئین شده از حرفه معلمی توسط معلم‌بلاگرها به نمایش گذاشته شود که با الگوی معلم حرفه‌ای، فکور و متعهدی که مورد تایید جامعه علمی است مغایرت دارد و این امر موجب سردرگمی هویتی دانشجویان شده است. این یافته‌ها با نتایج پژوهش ویلیس و همکاران (۲۰۲۳) مبنی بر تهدید حس اصالت حرفه‌ای در سایه شبکه‌های اجتماعی همخوانی دارد. چالش دیگری که دانشجویان با آن مواجه شده‌اند نقض اخلاق حرفه‌ای است. فضای باز و آزاد شبکه‌های اجتماعی منجر به کمرنگ شدن برخی اصول مانند حفظ حریم شخصی یا مرزگذاری در روابط شده و به ویژه با ورود حرفه معلمی به فضای مجازی در قالب بلاگری، خطر نقض تعهدات اخلاقی جدی‌تر شده است چراکه در این پلتفرم‌ها صرفاً جذب مخاطب اهمیت دارد و به دلیل نبودن قوانین و ضوابط مشخص، اصول اخلاقی کم‌تر

مورد توجه قرار می‌گیرد. لذا ممکن است دانشجویان تحت تاثیر چنین فضایی نسبت به اخلاق حرفه‌ای حساسیت خود را از دست بدهند و در دام بی‌اخلاقی گرفتار شوند.

در مجموع می‌توان گفت شبکه‌های اجتماعی نقشی پیچیده و دوگانه در ارتباط با صلاحیت‌های حرفه‌ای دارند. لذا مواجهه با آن‌ها نباید ساده‌انگارانه و تک‌بعدی باشد. بلکه لازم است با دید تاملی و انتقادی به این پلتفرم‌ها توجه شود به نحوی که هم فرصت‌های آموزشی آن به رسمیت شناخته شود و هم نسبت به چالش‌های آن آگاهی و آمادگی کامل وجود داشته باشد. بر همین اساس پیشنهادها زیر برای بهره‌گیری مفید از شبکه‌های اجتماعی در فرآیند تربیت دانشجومعلم‌ان ارائه می‌شود:

- از شبکه‌های اجتماعی در آموزش دانشجومعلم‌ان در دانشگاه فرهنگیان استفاده شود و در دروسی مانند اصول و روش‌های تدریس، مدیریت کلاس، بازی‌های آموزشی و... از ظرفیت این فضا برای ارائه نمونه‌های عینی و عملی در تکمیل آموزش‌های نظری بهره‌گیری شود.
- چگونگی استفاده آگاهانه از شبکه‌های اجتماعی در قالب کارگاه‌های عملی به دانشجومعلم‌ان آموزش داده شود به نحوی که بتوانند منابع معتبر را بشناسند، محتوای مجازی را تحلیل و نقد کنند و به اصول اخلاق حرفه‌ای پایبند باشند.
- دانشجومعلم‌ان ترغیب شوند که از شبکه‌های اجتماعی به عنوان ابزار مکمل برای بهبود مهارت‌های خویش استفاده کنند نه اینکه آن را جایگزین آموزش رسمی نمایند.
- شبکه‌های اجتماعی تخصصی توسط دانشگاه در فضای مجازی ایجاد شود تا دانشجومعلم‌ان بدون نگرانی از اعتبار و اصالت محتوای آن، بتوانند دانش تخصصی و تربیتی خود را در این فضای علمی تقویت کنند.
- مجموعه‌ای از سیاست‌های اخلاقی و نظارتی برای استفاده دانشجومعلم‌ان از فضای مجازی شامل اصول حفظ حریم خصوصی، صداقت در تولید محتوا و رعایت مرزهای حرفه‌ای در ارتباط با دانش‌آموزان تدوین شود.

ملاحظات اخلاقی

پیروی از اصول اخلاق پژوهش

نویسنده اصول اخلاقی را در انجام و انتشار این پژوهش علمی رعایت نموده و این موضوع مورد تأیید وی است.

تعارض منافع

بنا بر اظهار نویسنده این مقاله تعارض منافع ندارد.

سپاسگزاری

از داوران محترم به خاطر ارائه نظرهای ساختاری و علمی سپاسگزاری می‌شود.

منابع

- امیرپور، مهناز و طالب‌دوست، مریم. (۱۴۰۱). تاثیر شبکه‌های اجتماعی مجازی بر هویت اجتماعی و سبک زندگی دانشجویان دانشگاه فرهنگیان مشهد. *مطالعات رسانه‌های نوین*، ۸(۴)، ۳۵۵-۳۲۵.
- بازرگان، عباس. (۱۳۹۳). مقدمه‌ای بر روش‌های تحقیق کیفی و آمیخته رویکردهای متداول در علوم رفتاری، تهران: دیدار.
- حامدی نسب، صادق؛ غلامی، وحید و عزیزی، معصومه (۱۳۹۹). نقش استفاده از شبکه‌های اجتماعی مجازی در هویت اجتماعی و رابطه معلم و شاگرد. *رهبری آموزشی کاربردی*، ۳۱(۳)، ۷۷-۹۰.
- خداویسی، سارا و سراجی، فرهاد (۱۳۹۸). توسعه حرفه‌ای معلمان با استفاده از فضای مجازی: مطالعه پدیدارشناسانه معلمان شهر همدان. *فناوری آموزش*، ۱۴(۱)، ۱۰۹-۱۲۱.
- ساروخانی، باقر؛ توسلی، غلامعباس و سید عربی نژاد، عزیزه. (۱۳۸۷). تاثیر فضای مجازی بر کنش اجتماعی جوانان دانشجوی دختر با تاکید بر اینترنت. *پژوهش‌های جامعه‌شناختی*، ۲(۱)، ۱۳۱-۱۵۲.
- شبییری، سیدمحمد (۱۳۹۶). نقش شبکه‌های اجتماعی بر فرهنگ‌سازی ارزش‌ها و باورهای محیط‌زیستی معلمان: مطالعه موردی تلگرام. *آموزش محیط زیست و توسعه پایدار*، ۶(۲)، ۳۷-۴۳.
- شعبانی، حسن. (۱۳۹۱). *مهارت‌های آموزشی روش‌ها و فنون تدریس*. تهران: سمت.
- عارف، ابریشم و کاشانی، مجید (۱۴۰۱). تاثیر شبکه‌های اجتماعی (فضای مجازی) بر نشاط اجتماعی معلمان شهر تهران در سال (۱۳۹۹). *مطالعات راهبردی ارتباطات*، ۲(۱)، ۸۷-۱۰۰.
- ملکی، حسن. (۱۳۸۵). *شایستگی‌های حرفه‌ای معلم*. تهران: مدرسه.
- موسی‌پور، نعمت‌الله، احمدی، آمنه (۱۳۹۶). *طراحی کلان (معماری) برنامه درسی تربیت معلم (برنامه درسی ملی تربیت معلم جمهوری اسلامی ایران*. تهران: دانشگاه فرهنگیان.
- نعمتی، معصومه؛ رضایی منش، معصومه؛ آزادیان، رفائیل و زلیکانی، محمد. (۱۴۰۲). شیوع استفاده از شبکه‌های اجتماعی مجازی و آسیب‌شناسی آن در دانشجویان معلمان دانشگاه فرهنگیان استان مازندران. *مطالعات آموزشی و آموزشگاهی*، ۱۲(۲)، ۴۲۷-۴۵۰.

References

- Amirpour, M., & Talebdoost, M. (2022). The Impact of Virtual Social Networks on Social Identity and Lifestyle of Students at Farhangian University of Mashhad. *New Media Studies*, 8(32), 3. <https://doi.org/10.22054/nms.2022.34390.546> (In Persian)
- Aref, A., & Kashani, M. (2022). The Effect of Social Networks (Virtual Space) on the Social Vitality of Teachers in Tehran in the Year 2019. *Strategic Communication Studies*, 2(1), 87-100. <https://www.doi.org/10.22034/rcc.2022.253276> (In Persian)
- Ayesha, N. (2024). The Impact of Social Media on Consumer Behavior: Trends, Challenges, and Opportunities. *ShodhKosh: Journal of Visual and Performing Arts*, 5(1), 129-140. <http://dx.doi.org/10.29121/shodhkosh.v5.i1.2024.1696>
- Bazargan, A. (2014). *An Introduction to Qualitative and Mixed Methods Research: Common Approaches in Behavioral Sciences*. Tehran: Didar. (In Persian)
- Bubb, S. (2004). *The Insider's Guide to Early Professional Development: Succeed in Your First Five Years as a Teacher*. London, UK: RoutledgeFalmer.
- Carpenter, J. P., & Harvey, S. (2019). "There's No Referee on Social Media": Challenges in Educator Professional Social Media Use. *Teaching and Teacher Education*, 86, 102904. <https://doi.org/10.1016/j.tate.2019.102904>
- Cornell, C. (2003). How Mentor Teachers' Perceive their Roles and Relationships in the Field Based Teacher Training Program. *Education*, 24(2), 401-411.
- Danielson, C. (2013). *The Framework for Teaching: Evaluation Instrument*. The Danielson Group.
- Darling-Hammond, L. (2006). *Powerful Teacher Education: Lessons from Exemplary Programs*. Jossey-Bass.
- European Commission. (2013). *Supporting Teacher Competence Development for Better Learning Outcomes*. Education and Training 2020.

- Francis, N. N., & Pegg, S. (2020). Socially Distanced School-based Nutrition Program Under COVID 19 in the Rural Niger Delta. *The Extractive Industries and Society*, 7(2), 576–579. <https://doi.org/10.1016/j.exis.2020.04.007>
- Greenhow, C., Galvin, S. M., Brandon, D. L., & Askari, E. (2020). A Decade of Research on K–12 Teaching and Teacher Learning with Social Media: Insights on the State of the Field. *Teachers College Record*, 122(6), 1–72. <https://doi.org/10.1177/016146812012200602>
- Hamedinasab, S., Gholami, V., & Azizi, M. (2020). The Role of Using Virtual Social Networks in Social Identity and Teacher-Student Relationship. *Applied Educational Leadership*, 1(3), 77-90. (In Persian)
- Jiao, Y., Gao, J., & Yang, J. (2015). Social Value and Content Value in Social Media: Two Ways to Flow. *Journal of Advanced Management Science*, 3(4), 299–306. <https://doi.org/10.12720/joams.3.4.299-306>
- Junco, R., Elavsky, M. C., & Heiberger, G. (2013). Putting Twitter to the Test: Assessing Outcomes for Student Collaboration, Engagement and Success. *British Journal of Educational Technology*, 44(2), 273–287. <https://doi.org/10.1111/j.1467-8535.2012.01284.x>
- Kelly, N., & Antonio, A. (2016). Teacher Peer Support in Social Network Sites. *Teaching and Teacher Education*, 56, 138–149. <https://doi.org/10.1016/j.tate.2016.02.007>
- Khodaveisi, S., & Seraji, F. (2019). Teachers' Professional Development Using Cyberspace: The Phenomenological Study of Hamedan Teachers. *Technology of Education Journal (TEJ)*, 14(1), 109-121. <https://doi.org/10.22061/jte.2018.3771.1939> (In Persian)
- Lantz-Andersson, A., & et al. (2017). Sharing Repertoires in a Teacher Professional Facebook Group. *Learning, Culture and Social Interaction*, 15, 44–55. <https://doi.org/10.1016/j.lcsi.2017.07.001>
- Leibur, T., Saks, K., & Chounta, I.-A. (2021). Towards Acquiring Teachers' Professional Qualification Based on Professional Standards: Perceptions, Expectations and Needs on the Application Process. *Education Sciences*, 11(8), 391. <https://doi.org/10.3390/educsci11080391>
- Malaki, H. (2006). *Teachers Professional Competencies*. Tehran: Madrase. (In Persian)
- Mataniari, R., & et al. (2024). Preservice Teachers' Use of Social Media for the Development of Their Research Skills. In: Willison, J. (eds) *Research Thinking for Responsive Teaching*. Springer Briefs in Education. Springer, Singapore. https://doi.org/10.1007/978-981-99-6679-0_6
- Mondal, S., & Das, M. K. (2024). Examining the Impact of Social Media Platforms on the Professional Development of Educators. *The Online Journal of Distance Education and e-Learning*, 12(2), 15–25.
- Nagaraja, S., Shashikiran, M., Mahadeva, S., & Mousumee, M. (2016). Awareness and Use of Social Media by Student Teachers: A Study. *International Journal of Next Generation Library and Technologies*, 2(4). Retrieved from <https://www.researchgate.net/publication/353413866>
- Nemati, M., Rezaei Manesh, M., Azadian, R., & zoleikani, M. (2023). The Prevalence of the Virtual Social Networks Use and their Pathology in the Student Teachers of the Farhangian University. *Educational and Scholastic studies*, 12(2), 450-427. <https://doi.org/10.48310/pma.2023.3091> (In Persian)
- Ngai, E., Tao, S. & Moon, K. (2015). Social Media Research: Theories, Constructs, and Conceptual Frameworks', *International Journal of Information Management*, 35(1), 33–44. <http://doi.org/https://doi.org/10.1016/j.ijinfomgt.2014.09.004>
- Ohara, M. R. (2023). The Role of Social Media in Educational Communication Management. *Journal of Contemporary Administration and Management (ADMAN)*, 1(2), 70–76. <https://doi.org/10.61100/adman.v1i2.2>
- Saroukhani, B., Tavasoli, G. A., & Seyyed Arabinezhad, A. (2008). The Impact of Cyberspace on Young Female Students' Social Actions with Emphasis on the Internet. *Sociological Research*, 2(1), 131–152. (In Persian)
- Shabani, H. (2012). *Instructional Skills & Methods and Techniques of Teaching*. Tehran: SAMT (in Persian)
- Shobeiri, S. M. (2018). The Role of Social Networks on the Culture of the Teachers' Environmental Values and Beliefs: A Case Study of the Telegram. *Journals of Environmental Education and Sustainable Development*, 6(2), 37-43. (In Persian)
- Tan, AL. (2015). In-Service Teacher Education. In: Gunstone, R. (eds) *Encyclopedia of Science Education*. Springer, Dordrecht. https://doi.org/10.1007/978-94-007-2150-0_223
- Willis, A., & et al. (2023). The Benefits and Pitfalls of Social Media for Teachers' Agency and Wellbeing. *Technology, Pedagogy and Education*, 32(5), 621–637. <https://doi.org/10.1080/1475939X.2023.2210585>
- Xu, T., Gao, Q., Ge, X. et al. (2024) The Relationship Between social media and Professional Learning from the Perspective of Pre-Service Teachers: A Survey. *Educ Inf Technol*, 29, 2067–2092 <https://doi.org/10.1007/s10639-023-11861-y>